

"זו תורה זו שכרה?!"

יוסף אופיר

מצינו בגמ' במנחות [כ"ט ע"ב]:

"בשעה שעלה משה למרום מצאו להקב"ה שיושב וקושר כתרים לאותיות. אמר לפניו: רבש"ע, מי מעכב על ידך? אמר לו, אדם אחד יש... ועקיבא בן יוסף שמו שעתיד לדרוש על כל קוץ וקוץ תילי תילין של הלכות... אמר לפניו: רבש"ע, הראיתני תורתו, הראני שכרו. אמר לו חזור לאחורייך. חזר לאחוריו, ראה ששוקלים בשרו במקולין (רש"י - מקום הקצבין ששוקלין בשרו כדאמר בברכות [ס"א ע"ב] שסרקו בשרו במסרקות של ברזל). אמר לפניו: רבש"ע, זו תורה וזו שכרה? א"ל, שתוק! כך עלה במחשבה לפני". (עיין שם הגמ' באורך).

והקושיה הנוראה זועקת מאליה. משה לא ביקש מהקב"ה "הראני סופו" אלא "הראני שכרו". שאילו היה מבקש "הראני סופו", היה אפשר לומר: "צדיק ורע לו" או כדומה לזה; אך הכא מדייקת הגמ' ששכר הוא לר"ע. הייתכן שאחרי שמונים שנות "ללמוד ללמד", חיים ומות של קידוש ה', זהו שכרו??

אמנם נראה לומר שתשובת ה': "שתוק! כך עלה במחשבה לפני", עניינה הוא: אין אפשרות לבן אנוש בעודו בתוככי החומר להבין ולתפוס הנהגת ה' בעולמו, ועל כן אמר לו "שתוק". אך חובה היא לנפשנו להמתיק הרעיון, ולנסות למצוא פתח לדבר, מדוע מיתה משונה זו, שכר היא לרבי עקיבא?

מעיד ר"ע על עצמו [פסחים מ"ט ע"ב]:

"תניא אמר ר"ע: כשהייתי עם הארץ אמרתי, מי יתן לי תלמיד חכם ואנשכנו כחמור. אמרו לו תלמידיו: רבי, אמור ככלב? אמר להן: זה נושך ושובר עצם, וזה נושך ואינו שובר עצם."

ובמהרש"א שם: "ושבירת עצם כחמור היינו להרע לו הרבה"¹. נמצינו למדים, שתכלית שנאה שנא ר"ע לתלמידי החכמים, ואף ביזה אותם ע"י האמירה "מי יתן לי".

בהלכות תלמוד תורה [פ"ו הי"א] פוסק הרמב"ם:

"עוון גדול הוא לבזות את החכמים או לשנאותן... וכל המבזה את החכמים אין לו חלק לעולם הבא, והרי הוא בכלל כי דבר ה' בזה".

נמצאת אומר, ביזוי ת"ח כמוהו כביזוי המקום ודברו, ובוודאי גם בגדר חילול ה'.

והנה הרמב"ם ריש הלכות תשובה [פ"א ה"ד] כתב חילוקי כפרה לפי מדרגת העבירה שעבר. עבר אדם על עבירה שאין בה כרת, תשובה מכפרת. ל"ת שאין בו כרת או מיתת בית דין - תשובה תולה ויוה"כ מכפר. עבר על כריתות ומיתות ב"ד - תשובה ויוה"כ תולין ויסורים מכפרים. אבל הדרגה החמורה ביותר היא עבירה שיש בה חילול ה' - תשובה ויוה"כ ויסורים תולין ומיתה מכפרת, שנאמר: "...אם יכופר העוון הזה לכם עד תמתון." [ישעיהו כ"ב, י"ד]. ולענ"ד יש להקשות במהות דינו של מחלל שם שמים. דהנה על כל אחת מהעבירות מתחדש על העובר דין מסוים כדי לכפר על חטאו: או שהוא מחויב בתשובה בלבד, או ימתין ליוה"כ, ואף יסורין מתחדשים על העובר על כריתות ומיתות ב"ד. אך אם נאמר שמחלל שם שמים מתכפר לו במיתה בעלמא, הרי כל אדם סופו למות, וא"כ מה כפרה נתווספה לו על חטאו החמור כ"כ?

והנה ברד"ק [ישעיהו שם] הביא שני פירושים לפסוק הנ"ל:

"אבל המיתה שתמותו בחרב אותה תכפר עליכם. ויונתן תרגם עד תמתון - מותא תנינא, ר"ל מיתת הנפש בעוה"ב."

מעתה הכל אתי שפיר. מחלל שם שמים דינו מיתה, אך לא ככל אדם. הרד"ק פירש שימות מיתת חרב, ואילו יונתן פירש מיתת הנפש לעולם הבא, מחלל שם שמים מפסיד חלקו לעולמים.

נחזור לקושייתנו. משה מבקש מהקב"ה "הראני שכרו" ואכן מראה לו הקב"ה שכרו. עלול היה ר"ע להפסיד חלקו בעולם הבא על הבזיון שבזה לת"ח בימים שהיה "עם הארץ", אך שמונים שנה של עבודת ה'

החזירו לו חלקו לעתיד לבוא. מיתת חרב שנגזרה עליו היא שכיפרה על חטאיו להביאו לעולם האמת.

מצינו בשלהי ברכות [ס"א ע"ב] סיפור מיתתו האכזרית של ר"ע:
"בשעה שהוציאו את ר"ע להריגה, זמן ק"ש היה והיו סורקים את בשרו במסרקות של ברזל, והיה מקבל עליו עול מלכות שמים. אמרו לו תלמידיו: רבינו, עד כאן? אמר להם: כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה 'בכל נפשך - אפילו נוטל את נשמתך', אמרתי מתי יבוא לידי ואקיימנו..."

ולפי דברינו מובן מדוע מחכה ר"ע כל ימיו לקיים פסוק זה דוקא - "ואהבת את ה' אלקיך... בכל נפשך, אפילו נוטל את נפשך", "אהבהו וקדש שמו", אין לך קידוש ה' גדול מזה, שבשעה שאדם יוצא ליהרג, מעלה הוא על לבו ועל שפתיו את אהבת ה', ועל כן דוקא בזה הצטער כל ימיו.

אף המלאכים שואלים מה ששאל משה רבנו מאות של שנים לפני כן: "זו תורה וזו שכרה? ממתים ירך ה'." וברש"י: מידך היה לו למות ולא מידי בשר ודם. ומה תשובה משיב ה'? "חלקם בחיים" - בארצות החיים.

ועוד לפי דברינו תובן בת-קול שיצתה ואמרה: "אשריך ר"ע שאתה מזומן לחיי העוה"ב." ומה חידוש יש בבת-קול זו? היינו סבורים שר"ע, שראוי שתינתן תורה על ידו, לא יזכה לחיי עולם? היתכן שדורש כתרי אותיות צריך הזמנה מיוחדת לעולם הבא? אלא לפי דברינו, עלול היה להפסיד חלקו, ובזכות שמונים שנות עמל, תשובה, ייסורין, ומיתה קשה בידי אדם, זוכה ר"ע להיכנס "בלא דין ובלא ייסורין" לעולם שכולו טוב².

הערות

1. ונראה דדבריו דלא כתוס' כתובות ס"ב ע"ב דהוא צנוע עיי"ש. וע"ע עוד במהרש"א בגמ' כתובות שם דגם שם נראה שלא פירש כתוס'.
2. תוס' כתובות ק"ג ע"ב ד"ה מזומן. ונראה לומר דבכל מקום בש"ס בו נאמר על אדם שיש לו חלק לעוה"ב, בא להוציא מידי ספק.